

УДК 929.52(477.8):94:355.99](477.8)”192”
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-3-4>

Назарій ЮРЧИШИН,

orcid.org/0000-0003-3027-0127

*аспірант кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) nazaryour@ukr.net*

ЗЕНОН КОССАК (1907–1939): ДО ПИТАННЯ ГЕНЕАЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

*Метою дослідження є реконструкція родинного дерева чільного діяча Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів, Зенона Коссака. **Методологічною основою** дослідження стали загальнонаукові та спеціально-наукові методи історичного пізнання. Серед загальнонаукових використано методи аналізу і синтезу, узагальнення й класифікації. З спеціально-наукових методів застосовано хронологічний, синхронний і метод періодизації. Дослідження базується на принципах історизму та об'єктивності. **Новизна статті** полягає у спробі на основі архівних джерел простежити родовід З. Коссака. Родовим гніздом Коссаків вважається Дрогобич, де на одній міській ділянці мешкало до 10 сімей представників цього великого роду. Завдяки записам у метричних книгах вдалося реконструювати родовід З. Коссака. **Висновки.** З'ясовано, що фахових ґрунтовних праць присвячених дослідженню постаті З. Коссака досі немає. Усі дотеперішні напрацювання з вказаної проблематики можна розділити на діаспорні та сучасні українські, останні своєю чергою розділяємо на публікації краєзнавців, праці науково-популярного і просвітницького змісту, а також дослідження професійних істориків. Попри поодинокі випадки новизни, більшість із наявних на сьогодні публікації повторюють вже відомі факти, маючи більше ознайомчий і популяризаторський, ніж науково-пошуковий характер. Зенон Коссак походить з давнього і розгалуженого роду дрогобицьких передміщан, початки якого сягають кінця XVIII – початку XIX ст. Родоначальником дрогобицької гілки Коссаків, ймовірно, був чоловік, на ім'я Іван, його праправнуком і був З. Коссак. Цей рід видав цілу плеяду видатних діячів мистецтва і науки, українських військовиків, які є борцями за волю України в XX ст. На дитячі і юнацькі роки Зенона випали важкі випробування: смерть батька, Перша світова і польсько-українська війни, матеріальна скрута. Попри негаразди він зумів здобути якісну освіту і навіть вступити до Львівського університету. Саме пережите і побачене в цей період життя сильно вплинуло на формування його світогляду та характеру, які надалі яскраво проявляться в підпільній боротьбі.*

Ключові слова: Зенон Коссак, Дрогобицьчина, український визвольний рух, УВО, ОУН.

Nazarii YURCHYSHYN,

orcid.org/0000-0003-3027-0127

*Graduate student at the Department of World History and Special Historical Disciplines
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) nazaryour@ukr.net*

ZENON KOSSAK (1907–1939): AN ATTEMPT AT GENEALOGICAL RESEARCH

*The purpose of the research is to reconstruct the genealogy of the leading figure of the Ukrainian Military Organization and the Organization of Ukrainian Nationalists, Zenon Kossak. **The methodological basis** of the research was general scientific and special scientific methods of historical knowledge. Among general scientific methods, methods of analysis and synthesis, generalization and classification were used. Of the special scientific methods, chronological, synchronous and periodization methods are used. The research is based on the principles of historicism and objectivity. **The novelty of the article** consists in an attempt to trace the genealogy of Z. Kossak on the basis of archival sources. Drohobych is considered the ancestral home of the Kossaks family, where up to 10 families of representatives of this great family lived in one district of the city. Thanks to the entries in the metric books, it was possible to reconstruct the genealogy of Z. Kossak. **Conclusions.** It was found that there are still no thorough professional works dedicated to the study of the figure of Z. Kossak. All previous works on this issue can be divided into diasporic and modern Ukrainian, the latter, in turn, are divided into publications by local historians, works of popular science and educational content, as well as research by professional historians. Despite isolated cases of novelty, the majority of publications available today repeat already known facts, have an informational and popularizing, rather than a scientific and research, nature. Zenon Kossak comes from an ancient noble family of the Drohobych suburb, the beginning of which dates back to the end of the 18th – beginning of the 19th century. The progenitor of the Drohobych branch of the Kossaks was probably a certain Ivan, his great-great-grandson – Z. Kossak. From this family came a whole galaxy of outstanding figures of art and science, Ukrainian soldiers-fighters for the freedom of Ukraine of the 20th century. Zenon's childhood and youth were faced with difficult trials: the death of his father, the First World War and the Polish-Ukrainian War, financial hardship. Despite*

the troubles, he managed to get a quality education and even enter Lviv University. It was the life experienced and seen during this period that strongly influenced the formation of his worldview and character, which will clearly manifest in the underground struggle in the future.

Key words: Zenon Kossak, Drohobychchyna, Ukrainian Liberation Movement, UVO, OUN.

Постановка проблеми. З відновленням незалежності України 24 серпня 1991 року поступово стала відроджуватися національна історична пам'ять та справедливість, в масову свідомість почали повертатися із забуття імена борців за волю, пам'ять про яких спеціально викоринювалася або очорнювалася окупаційними режимами, в першу чергу радянським. І якщо імена таких видатних діячів національно-визвольного руху та націоналістичного підпілля як Євген Коновалець, Степан Бандера, Андрій Мельник, Роман Шухевич є знічними, постаті їх ретельно досліджуються, а суспільні дискусії навколо них спалахують з певною періодичністю, то представників другого ешелону керівників визвольного руху широкі маси населення все ще знають порівняно мало, відомі вони переважно у вузьких колах фахівців-істориків, які займаються проблематикою націоналістичного підпілля 1930–1950-х рр. або ентузіастам-краєзнавцям. Водночас дослідження і поширення науково-популярної інформації про цих людей допомогло б краще зрозуміти, ті історичні процеси, які відбувалися як на локальному, так і загальнонаціональному рівнях у першій половині ХХ ст., по новому осмислити хід історії та те становище в якому перебуває Україна зараз. Визначити внесок особистості у визвольну боротьбу українського народу.

До когорти чільних діячів правого спрямування належить і постать уродженця Дрогобича Зенона Коссака (1907–1939). На зламі 1920–1930-х рр. він бувши керівником структур Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів на Дрогобиччині зумів розбудувати підпільну націоналістичну мережу в регіоні, поставивши її на міцні ідеологічні та організаційні рейки. Належачи до вищих керівних органів ОУН на українських землях був причетний до формування стратегії боротьби цієї організації на західноукраїнських землях.

Постать, без сумніву, знакова для націоналістичного руху, нажал, досі є маловідомою, а той і забутою. Вважаємо, що це недоопрацювання дослідників потребує виправлення.

Аналіз попередніх досліджень. Назагал треба сказати, що ґрунтовних фахових наукових праць, поза короткими біографічними довідками (Мірчук, 1985: 95-96; Дарованець, Мороз, 2007: 716; Довідник з історії України, 1995: 96-97; Посів-

нич, 2014), присвячених особі Зенону Коссаку досі немає. Водночас слід зазначити, що цей діяч неодноразово ставав об'єктом зацікавлень дослідників чи то в контексті всієї дрогобичської родини Коссаків, чи розвою й діяльності ОУН в період між двома світовими війнами, боротьби за суверенітет і незалежність Карпатської України у 1938–1939 рр., а то й як публіцист і навіть певною мірою правий ідеолог. Історіографію теми можна поділити на діаспорну та сучасну українську, в якій своєю чергою виділяємо публікації краєзнавців, праці науково-популярного й просвітницького змісту, а також дослідження професійних істориків.

Видання мемуарного характеру, які побачили світ за межами України в 1950–1990-х рр. (Дад, 1952: 10-13; Коссака, 1968; Драган, 1968: 2-3; Гікавий, 1968: 1074-1075; Чайковський, 1969; Книш, 1973; Гладилевич, 1973: 680-682; Гладилевич, 1978: 41-45; Гладилевич, 1984: 3; Курчак, 1986: 51-57; Бажанський, 1986: 58-65; Бажанський, 1995: 20-31) відносимо до діаспорних (деякі з них було републіковано в незалежній Україні). У них постать З. Коссака описується у різних ракурсах й в різних ролях його родичами, друзями, знайомими й близькими (як брата, товариша, революціонера, воїна). Попри суб'єктивність цих повідомлень все ж вони містять цінний фактологічний матеріал і допомагають краще зрозуміти З. Коссака як людину.

Щойно на початку 1990-х рр. почали з'являтися праці присвячені роду Коссаків, загалом, і Зенону зокрема, в Україні та на їхній малій батьківщині в Дрогобичі. В першу чергу це статті, нариси й невеликі брошури в регіональній та центральній пресі краєзнавчого змісту. До цієї категорії публікацій належать праці Ю. Кульчицького (Кульчицький, 1991: 3), Р. Пастуха (Пастух, 1991а: 40-42; Пастух, 1991б: 1-2; Пастух, 2005: 32-33; Пастух, 2007: 1; Пастух, 2021: 42), П. Сов'яка (Сов'як, 1993: 3; Сов'як, 2003: 419-436; Сов'як, 2013), М. Шалати (Шалата, 1990: 6; Шалата, 1997: 166-170). Окремо слід виділити доробок знаного бориславського краєзнавця Романа Тарнавського, який досліджує родину Коссаків вже понад 30 років, вершиною його пошукової діяльності в цьому напрямку є книга «Коссаки» – найповніше і найґрунтовніше на сьогодні видання з вказаної проблематики (Тарнавський, 1991; Тар-

навський, 1996; Тарнавський, 2007; Тарнавський, 2021).

До категорії праць ознайомчого і просвітницького змісту можемо віднести публікації О. Багана (Баган, 2006: 1-2; Баган, 2007а: 8-13; Баган, 2007b), Л. Боднарчука (Боднарчук, 2002: 12), В. Грабовського (Грабовський, 2002: 227), Я. Грицика (Грицик, 2007: 1), В. Заєць (Заєць, 2004), А. Закидальської (Закидальська, 2000: 2), П. Іванишина (Іванишин, 2008: 1,3), Б. Лісовця (Лісовець, 2005), К. Федьківа (Федьків, 2015: 4). Присвячена родині Коссаків й значна частина книги франкознавця Р. Горак (Горак, 2015). Особливе місце посідають публікації Петра Дужого (відомого націоналістичного діяча, який був особисто знайомий з Коссаком) (Дужий, 1993: 1-2; Дужий, 1997: 1-2; Дужий, 2001: 111-114). Відзначимо і нариси про З. Коссака Святослава Липовецького, які він кілька разів дещо змінивши текст і під різними заголовками републікував (Липовецький, 2007: 2; Липовецький, 2008: 5; Липовецький, 2018: 125-128). Згадується Зенон і в книзі упорядкованій Богданом Пристаєм (Пристай, 2018: 138-140; Пристай, 2019: 143-145), присвяченій видатним постатям Дрогобиччини і навіть у виданні для класних керівників в школах матеріалів призначених для бесід з учнями на теми пам'ятних дат і визначних діячів в історії України (Календар класного керівника, 2015: 141-143).

У 2009 р. працівниками Дрогобицької центральної міської бібліотеки ім. В. Чорновола був складений спеціалізований бібліографічний покажчик матеріалів про Григорія та Зенона Коссаків (Григорій та Зенон Коссаки, 2009).

Попри окремі випадки новизни, більшість із вище згаданих статей повторюють вже відомі факти, маючи більше популяризаторський, ніж науковий характер.

Наступну категорію публікацій повністю або частково присвячених постаті З. Коссака становлять праці фахових істориків. Серед них біографічні довідки авторства В. Мороза (Дарованець, Мороз, 2007: 716), М. Посівнича (Посівнич, 2014), О. Стасюк (Стасюк, 2008), стаття В. Ожубка (Ожубко, 2002: 242-251). Інформацію про Зенона в контексті воєнно-політичної діяльності ОУН можна знайти в працях М. Посівнича (Посівнич, 2023). Про діяльність і роль З. Коссака в розбудові української державності за Карпатами в 1938–1939 рр. згадується переважно лише епізодично і принагідно в працях М. Вегеша (Вегеш, 2004), О. Пагірі (Пагіря, 2010) та невеликій статті В. Пировича (Пирович, 2000: 102-105). Про

зв'язки Зенона Коссака і Романа Шухевича пише О. Ісаюк (Ісаюк, 2023).

Теоретико-методологічне значення при підготовці біографічних нарисів мають праці Григорія Дем'яна (Дем'ян, 2003), Василя Ільницького (Ільницький, 2009; Ільницький, 2012: 383-390; Ільницький, 2013а: 153-160; Ільницький, 2013b: 195-202; Ільницький, 2021: 96-105; Ільницький, Посівнич, 2024), Аліни Понипалаяк (Понипалаяк, 2022), вже згадуваного Миколи Посівнича (Посівнич, 2018), а також окремі книги різних авторів із серії «Події і люди» від видавництва «Літопис УПА».

Метою статті є дослідити родинне походження чільного діяча Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів Зенона Коссака, спираючись на дані архівних джерел, спогади, а також попередні напрацювання краєзнавців та вчених-істориків, присвячені його постаті.

Виклад основного матеріалу. Коссаки один з найчисельніших і корінних українських родів Дрогобича, що досі тут проживають. Носії цього прізвища фіксуються в церковних метричних книгах принаймні від початку XIX ст., а проживали в місті ймовірно і набагато раніше (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1723. Арк. 5). До початку Першої світової війни у 1914 р. родовими гніздами Коссаків були два дрогобицькі передмістя: Лішнянське та Загороди Лішнянські. Обидва в західній частині міста, район сучасних вулиць І. Франка, частково Самбірської й Грабовського. Головний осідок, де проживало близько 10 сімей представників цього роду, були землі довкола давньої вулиці Зеленої (нині верхня частина вулиці І. Франка до перехрестя з вул. Січових стрільців). Ця та прилегла до неї частина сучасної вулиці Лесі Українки довгий час мали назву Коссаківка. Цей мікротопонім побутував ще до початку Першої світової війни (Сов'як, 2013). Існує думка, що саме прізвище «Коссака» є перекрученим при написанні словом «козак», інші стверджують, що це галицький шляхетський рід гербу «Кос», а сам герб має пруське та західноєвропейське походження (Herbarz Polski, 1907).

На думку краєзнавця П. Сов'яка в результаті асиміляційних впливів наприкінці XVIII–XIX ст. частина представників роду починає асоціювати себе з польською та німецькою культурою або навіть видозмінювати прізвища на Коссаковський. Цим зокрема можна пояснити існування польської гілки Коссаків, яка дала польській і світовій культурі чимало митців, живописців, письменників та кінооператорів (Сов'як, 2013). Так, до

прикладу, вважається, що батько відомого польського художника-баталіста Юліана (Юліуша) Коссака (1824–1899) Михайло був русином (такою до початку ХХ ст. була самоназва українців в Галичині), проте вважав русинів за складову частину польського народу. Сам Юліан, за деякими свідченнями, був хрещений греко-католицьким священиком, добре володів українською мовою, цікавився українським культурним життям, неодноразово у творчості звертався до українських тем, а на слов'янському з'їзді в Празі в 1848 р. назвався русином. Один з братів Ю.Коссака започаткував німецький рід Коссаків, а сам Юліан відповідно польський (Ковжун, 1939: 7). Водночас варто зазначити, українське походження гілки Юліана Коссака, викликає деякі застереження і певною мірою є дискусійним. Юліанів дядько Еміліян (Омелян) (в миру Ілля) Коссак (1804–1881) знаний монах-василіянин, педагог, багатолітній керівник гімназії при Воздвиженському монастирі в м. Бучач на Тернопільщині (принагідно згадаємо, про існування ще однієї гілки роду Коссаків пов'язаної з Тернопільщиною в місті Чортків) та ігумен Крехівського монастиря, за політичними переконаннями був москвофілом, водночас заснований ним благодійний стипендіальний фонд допоміг здобути освіту багатьом українським дітям з незаможних сімей (Соловка, 2013: 86-94). Про Еміліяна достовірно відомо, що народився він у Дрогобичі в сім'ї Василя та Анни-Марії Коссаків (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1716. Арк. 89). Таким чином виходить, що так чи інакше, ледь чи не всі носії прізвища Коссак походять з цього галицького містечка.

Засновником (або принаймні одним з них) дрогобицької гілки цього розгалуженого роду, як впливає з метричних книг, був Іван син Андрія Коссака, замешканий в будинку під номером 116 на Лішнянському передмісті, який 23 лютого 1813 р. взяв шлюб з дівчиною Анною, дочкою Дмитра Клоса зі Зварицького передмістя. На момент весілля молодому було 20 років, відповідно народився він у 1793 році, а молодій всього лиш 15 років (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1713. Арк. 5). Серед дітей цього подружжя був син Григорій (15.10.1818-17.04.1885) (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1722. Арк. 76; Спр. 1721. Арк. 140), двічі одружений, першим шлюбом 25.10.1842р. з Анною, дочкою Степана Кушніра і Катерини з дому Губицької (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1731. Арк. 135). В парі народиться син Йосиф, однак невдовзі Анна помре і Григорій вдруге одружиться з Анастасією, дочкою Степана Флюнта 26.01.1854 р. (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а.

Спр. 1714. Арк. 197). Саме Йосиф стане засновником найвідомішої дрогобицької гілки Коссаків. Народився він 11 квітня 1847 р. в будинку номер 164 на Завіжньому передмісті, того ж дня охрещений (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1734. Арк. 27). 9 лютого 1873 р. побрався з 16-літньою Єфросинією (Розалією) Віделін, дочкою Миколи й Анни з дому Коберської (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6554. Ар. 56.). Це подружжя буде багатодітним. Дослідники вказують різну кількість дітей. Так, П. Сов'як пише про 20 (Сов'як, 2013), а Р. Горак називає цифру 22 (Горак, 2015: 166), однак за метричними записами чітко відстежуються 16. Нажаль половина з них помре малолітніми, виживуть і досягнуть зрілого віку тільки восьмеро: Іван, Микола, Григорій, Юліана, Емілія, Вікторія, Василь, Тарас (Сов'як, 2013). Йосиф Коссак опанував фах коваля, став одним з найкращих майстрів в Дрогобичі й околиці, важко працював у кузні до старості. Життя йшло тяжко, треба було забезпечувати багато дітей, а неграмотний Йосиф доводив сім'ю до постійних боргів, крім того, любив заглянути в чарку, через що в дома були часті сварки й бійки з дружиною і сином Григорієм, який заступався за матір. Подружжя змалечку привчало дітей до праці, сини пасли корів, доньки помагали по господарству. З 10 років батько залучав синів Миколу і Григорія до роботи в кузні, паралельно вони навчалися в школі (Падун-Лук'янова, 1995: 112-113). Попри негаразди всім дітям дали добру освіту, сини закінчили гімназії та університет. Батьківську справу (ковальство) з усіх перебрав лише син Микола (Сов'як, 2003: 419).

Частим гостем в хаті Коссаків при вул. Яна Собеського, 83 (нині Лесі Українки, 70) був Іван Франко. У 1880–1882 рр. він постійно заходив до їх домівки, адже у кузні Йосифа навчався ковальського ремесла молодший брат Каменяра Онуфрій. Франко тут зустрічався зі свідомішою частиною українського робітництва і селянства, зокрема батьком Андрія Мельника, провадив бесіди, дискутував. Це було одне з не багатьох помешкань, де поета зустрічали з розумінням і співчуттям. Про перебування І. Франка в домі своїх батьків залишив цікаві спогади найстарший син Йосифа Коссака Іван (Горак, 2015: 166-170). Народився він 11.09.1876 р. (часто зустрічається помилкова дата 1879 р.), закінчив Львівський університет, працював педагогом у м. Чортків, активний в громадському житті, воював в лавах Українських січових стрільців, Українській Галицькій Армії, в 1920-х рр. виїхав у радянську Україну, товаришував з М. Грушевським, в київ-

ському помешканні якого раптово помер в січні 1927 р. (Тарнавський, 2021: 101). Через кілька тижнів, 23 лютого, в Дрогобичі на 81-му році життя помер і його батько Йосиф, про що згадала навіть найбільша Західноукраїнська газета «Діло» (Посмертні згадки, 1927: 4). Найвідомішим представником роду, певно, є Йосифів син Григорій (7.03.1882–3.03.1939) – педагог, організатор українського громадського життя на Дрогобиччині, командир легіону УСС, українських військ у Львові в листопаді 1918 р., III корпусу УГА, був на еміграції, в 1920-х рр. виїхав в УСРР, викладав в Школі червоних командирів, арештований у 1931 р. за сфабрикованою справою Українського національного центру, засланий на Соловки, вдруге арештований 1938 р. і розстріляний. Постає варта окремої книги (Тарнавський, 2021: 9-100). Ще один брат Василь (21.11.1895–30.12.1937) теж був січовиком, радянофілом, як і старші брати опинився в підрадянській Україні, хоча вважав себе переконаним комуністом, але уникнути репресій не зміг і разом з дружиною був розстріляний (Тарнавський, 2021: 131-147). Всі три доньки Йосифа Коссака залишилися мешкати у Дрогобичі. Емілія (29.04.1887–2.02.1962) побралася з гімназійним вчителем і сотником УГА Францом Кічоровським, їхні нащадки живуть у Дрогобичі, Львові та США (Горак, 2015: 178-180). Таким є рід з якого походить Зенон Коссак. Батько його Микола Йосифович народився 21 травня 1880 р. (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6557. Арк. 19). Мати – Констанція, дочка Степана Яцини і Єфросинії з дому Кочиндик, народилася 23 листопада 1884 р. (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6557. Арк. 66.). Шлюб подружжя брало 11.02.1904 р., нареченому було 23 р., нареченій 19 р. (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6558. Арк. 256). Невдовзі у подружжя народиться первісток – син Йосиф (10.09.1904–3.11.1941) названий на честь діда. Він у 1920-х рр. переїде до своїх дядьків в радянську Україну, працюватиме інженером на Донбасі, буде репресований, помре під час етапування в залізничному вагоні (ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6558. Арк. 217; Тарнавський, 2021: 149-164). Далі будуть ще троє дітей: Зенон, Богдан (1908–1990) і дочка Олена (1912–2011), двоє останніх разом з мамою після Другої світової війни опиняться в таборах для переміщених осіб в Німеччині, а потім на еміграції в Канаді й США.

Згідно з записом у метричній книзі 1 квітня 1907 р. в сім'ї Миколи й Констанції Коссак народився, а 4 квітня був охрещений син, якому дали ім'я Зенон. Прийняла його повитуха Йосифа Дрінг, охрестив та миропомазав о. Стремецький, хресними батьками були Максим і Марія Кушнір

(ЦДІАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6559. Арк. 201). Варто підкреслити, що хлопчика назвали саме Зеноном, адже в мемуаристиці й окремих публікаціях трапляються випадки написання його імені як Зеновій або Зиновій, друзі й знайомі кликали його Зенком або Зеником.

Дрогобич – місто дитинства і юності Зенона – повітовий центр, на початку ХХ ст. активно розбудовувався і ріс завдяки нафтопереробній промисловості. Тут співмешкали три національні громади: українська, польська, єврейська. Виникали й розвивалися громадські організації і спортивні товариства, зокрема українські. Функціонувала державна гімназія з польською мовою викладання і початкові українські школи. З містом було пов'язано життя й творчість діячів культури, науки та мистецтва всіх трьох національних громад (Тимошенко, 2009: 87-140). Водночас місто і повіт сильно постраждали в ході бойових дій Першої світової війни, пережило 9-ти місячну російську окупацію, арешти, підпали нафтових збірників і будинків, контрибуції, проблеми з продовольством, а в 1918–1919 рр. ще й епідемії інфекційних хвороб (Лазорак та ін., 2022). Дрогобиччина дала багато добровольців до легіону УСС, серед найбільш прославлених січовиків будуть і три дядьки Зенона. У листопаді 1918 р. в місті буде проголошена влада Західно-Української Народної Республіки, однак проти неї вибухне повстання у квітні 1919 р., яке швидко придушуть, а вже в травні 1919 р. в результаті польсько-української війни Дрогобич був зайнятий польськими військами. Малий Зенон очевидно був свідком всіх цих подій.

Дитинство Зенона було важким. Батька мобілізували в 1914 р. до австро-угорської армії, він проходив службу в 1-й роті 33-го піхотного полку лянтверу (територіальної оборони), отримав тяжке поранення і помер наприкінці 1915 р. (Verlustlisten Österreich-Ungarn 339, 1915: 25). Мати доклала надзусиль, щоб забезпечити дітей, але змушена була віддати Зенона на утримання дідуся і бабусі, в хаті яких він мешкав і допомагав по господарству. Незважаючи на матеріальну скруту він знаходив час для навчання, багато читав, мав лідерські якості, був приємний в спілкуванні, слухняний, привітний, завжди перебував у центрі уваги товаришів, не любив марнувати час (Зенон Коссак, 1968: 19-21).

Освіту, ймовірно, почав здобувати в українській гімназії, однак у 1919 р. вона була закрита польською владою і частина учнів, які хотіли продовжити навчання була змушена переїхати до Перемишля, де український навчальний

заклад вдалося зберегти. Про своє навчання тут згадував і сам Зенон (Пастух, 1991: 11; Книш, 1973: 303). Лиш згодом, у результаті важкої кількарічної боротьби українській громаді вдалося добитися відновлення гімназії, яка отримала назву «Приватна коєдукаційна гімназія Українського Педагогічного Товариства “Рідна Школа” імені Івана Франка в Дрогобичі з українською мовою навчання» і учні змогли повернутися в Дрогобич. Розташовувалася вона в тісному приміщенні на вул. Св. Івана (сучасна вул. М. Тарнавського, 44). Одночасно з Зеноном Коссаком, але в молодших класах, навчалися у майбутньому визначні діячі ОУН і УПА Дмитро Грицай, Володимир Кобільник, Михайло Смола, Адольф Гладилевич, Лев Крисько та інші (Сольчаник, 1973: 447-459). Улюбленець однокласників і вчителів Зенон покинув її стіни у 1926 р., саме тоді відбувся перший випуск гімназії (Пастух, 1991: 14-15). Того ж року він вступив на юридичний факультет Львівського університету, що було справжнім досягненням не лише з огляду на престижність вищої освіти, але й через обмеження польським урядом числа українців-студентів, які могли студіювати в університеті. Але навчання Зенон закінчити не зміг оскільки у 1928 р. був пильній боротьбі.

призваний на військову службу в польську армію (Гладилевич, 1973: 680-682). Так закінчувалась юність і починалося доросле життя.

Висновки. Грунтовних наукових праць присвячених постаті Зенона Коссака в українській історичній науці досі не було. Історіографія теми носить переважно мемуарний або ознайомчий характер, в основному це публікації дрогобицьких краєзнавців. Фахові історики торкаються вказаної проблематики лиш принагідно до основної теми своїх наукових зацікавлень.

У дослідженні встановлено, що Зенон Коссак походив з давнього і розгалуженого роду дрогобицьких передміщан, витоки якого сягають кін. XVIII – поч. XIX ст. Цей рід видав цілу плеяду видатних діячів мистецтва і науки, українських військовиків, які є борцями за волю України в XX ст.

На дитячі і юнацькі роки Зенона випали важкі випробування: смерть батька, Перша світова і польсько-українська війни, матеріальна скрута. Попри негаразди він зумів здобути якісну освіту і навіть вступити до Львівського університету. Саме пережите і побачене в цей період життя сильно вплинуло на формування його світогляду та характеру, які надалі яскраво проявляться в під-

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баган О. Зенон Коссака. Вічна актуальність націоналізму. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2007. 26 с.
2. Баган О. Зенон Коссака: як буде відзначено 100-річчя національного героя?. *Літопис Бойківщини: журнал, присвячений дослідям історії, культури і побуту бойківського племені*. Видає Товариство «Бойківщина» ЗСА-Канада-Україна, 2007. Ч. 1/ 72 (83). С. 8–13.
3. Баган О. Що ми зробили для Коссака. *Галицька зоря*. 27.09.2006. С. 1–2.
4. Бажанський М. Зенон Коссака, Михайло Колодзінський і їх друзі, що загинули за Карпато-Українську державу. *Дрогобицьчина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1986. Т. III. С. 58–65; ця ж стаття републікована у: дрогобицькій газеті *Галицька зоря*. 1991. 15, 19 березня.
5. Бажанський М. Моя карпатська Україна. Київ – Нью-Йорк: «Світовид», 1995. С. 20–31.
6. Боднарчук Л. Згадаймо Зенона Коссака: 95 років від дня народ. укр. політ. і військ. діяча, провідного члена УВО і ОУН, який народився в Дрогобичі. *Шлях перемоги*. 2002. 3 квітня. С. 12.
7. Вегеш М. М. Карпатська Україна. Документи і факти. Монографія. – Ужгород: Карпати, 2004. 432 с.
8. Гікавий М. Зенон Коссака – провідний український націоналіст. *Визвольний шлях*. 1968. Кн.09 (246). С. 1074–1075.
9. Гладилевич А. Дрогобицька студентська секція в 1931–1936 роках (спогад). *Дрогобицьчина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1978. Т. II. С. 41–45.
10. Гладилевич А. З'їзд колишніх жителів землі Івана Франка. *Свобода*. 15.09.1984. ч. 177. С. 3.
11. Гладилевич А. Зенон Коссака. *Дрогобицьчина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1973. Т. I. С. 680–682.
12. Горак Р. Франкова Ясениця-Сільна/ Роман Горак. – Львів: Априорі, 2015. 216 с.
13. Грабовський В. Улюблена пісня Зенона Коссака. *Бойки*. Дрогобич, 2002. С. 227.
14. Григорій та Зенон Коссаки – славетні дрогобичани. Інформаційний список літератури. Дрогобицька міська централізована бібліотечна система. Центральна міська бібліотека ім. В.Чорновола. 2009. 5 с.
15. Грицик Я. Зенон Коссака заслужив бути одним із символів Дрогобича. *Галицька зоря*. 6.04.2007. С. 1.
16. Дад А. За волю і державність «Срібної землі» (дві постаті). На варті. – Торонто, 1952. Ч. 2(22). С. 10–13.
17. Дарованець, О., Мороз, В., Муравський, В. Коссака Зенон. Націоналістичний рух 1920–1930-х років (матеріали до біографічного довідника). *П. Мірчук. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки*. Вид. третє, допов. В. Мороз (Ред.). Київ: Українське видавництво, 2007. С. 716.

18. Дем'ян Г. Генерал УПА Олекса Гасин – «Лицар». Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2003. 647 с.
19. Драган А. Там, де людям роги приправляють. *Свобода*. 10.01.1968. № 5. С. 2–3.
20. Дужий П. Спогад про Зенона Коссака. *П. Дужий. Українська справа*. Львів: ПТБФ «Афіша», 2001. С. 111–114.
21. Дужий П. Глибинна думка і полум'яне слово Зенона Коссака. *Шлях перемоги*. 1993. 3 квітня. С. 1–2; ця ж стаття републікована у *Визвольний шлях*. 1993. Кн. 6(543). С. 681–684.
22. Дужий П. Життя, як героїчний подвиг. До 90-річчя від дня народження Зенона Коссака. *За вільну Україну*. 1997. 27 березня. С. 1–2.
23. Заєць В. Лицар найвищого ідеалу. 65 років тому загинув видат. укр. націоналіст Зенон Коссак. *Нація і держава*. 2004. 9 березня.
24. Закидальська А. Зенон Коссак. *Нафтовик Борислава*. 17.03.2000. № 22(6996). С. 2.
25. Зенон Коссак – визначний політичний та військовий діяч. *Календар класного керівника на 2016–2017 навчальний рік* / Упор. Ю. Кишакевич. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ. 2015. С. 141–143.
26. Зенон Коссак (Розповідь сестри Оленки і брата інж. Богдана). *Коссак, Охримович, Тураш*. Торонто: ЛВУ, 1968. С. 19–21.
27. Іванишин П. Слово героя (про діяча ОУН, уродженця Дрогобича Зенона Коссака). *Галицька зоря*. 2008. 23 січня. С. 1, 3.
28. Ільницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945–1952 рр.). Дрогобич: Вимір, 2009. 368 с.
29. Ільницький В. Життєвий і бойовий шлях Петра Мельника – «Хмари» (за матеріалами особистих зізнань та документів репресивно-каральних органів). *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. До 70-річчя створення Української повстанської армії* [головний редактор М. Кугутяк]. – 2013. Ч. 24. С. 195–202.
30. Ільницький В. *Життєвий та бойовий шлях Володимира Фрайта (1911–1951). Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи*. Том V: Динаміка наукових та освітніх досліджень в умовах пандемії [колективна монографія] / [Наукова редакція: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Херсон: Посвіт, 2021. С. 96–105.
31. Ільницький В. *Постать Ярослава Мельника-«Роберта» на тлі українського визвольного руху*. Діалог культур – феномен у міждисциплінарному вимірі / [за ред. проф. Н. Скотної, проф. І. Зимомрі]. Дрогобич: Посвіт, 2013. С. 153–160.
32. Ільницький В. Провідник Карпатського крайового проводу ОУН – Степан Слободян – «Єфрем», «Клим». *Збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. Вип. 1. С. 383–390.
33. Ільницький В., Посівнич М. Василь Регей («Кіт»): «Історія народу пишеться долями людей». Дрогобич: Посвіт, 2024. 160 с.
34. Ісаюк О. Роман Шухевич. Життя легенди. К.: Наш Формат, 2023. 464 с.: іл.
35. Книш З. Городок. Торонто: Срібна сурма, 1973. 552 с.
36. Ковжун П. Дещо про походження Юліяна Коссака. *Діло*. – 21.05.1939. Ч. 114. С. 7.
37. Коссак Зенон Михайлович. М. Р. Посівнич. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-3900> (дата звернення: 23.05.2024).
38. Коссак Зенон. *Довідник з історії України. Видання в трьох томах*. Т. 2. К., 1995. С. 96–97.
39. Коссак, Охримович, Тураш. Торонто: ЛВУ, 1968. 190 с.
40. Кульчицький Ю. «Так умирають лицарі» (невідомі сторінки з життя З. Коссака). *Провісник*. 1991. ч. 19. С. 3.
41. Курчак М. Зенон Коссак – гордість Дрогобицької землі. *Дрогобицьчина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1986. Т. III. С. 51–57.
42. Лазорак Б., Скварек Б., Лазорак Т. Дрогобич і Дрогобицька земля у 1914–1919 рр. Дослідження історії міста і регіону (укр. і пол. мовами). Б. Лазорак, Б. Скварек, Т. Лазорак. – Варшава – Легніца – Дрогобич – Нагуєвичі, АЕН. 2022. 256 с.
43. Липовецький С. Націоналіст у краватці. *Україна молода*. 2007. 31 березня. С. 2.
44. Липовецький С. Націоналіст у краватці та салонний революціонер. *Шлях перемоги*. 2008. 13 серпня. С. 5; ця ж стаття републікована в книзі *БАНДЕРІВЦІ: 200 історій з ХХ століття*. С. Липовецький. Львів: ЛА «Піраміда», 2018. С. 125–128.
45. Лісовець Б. За волю Срібної землі: (1 квітня – 98 років від дня народж. З. Коссака). *Поступ* – Дрогобич. 2005. 31 березня.
46. Мірчук П. Зенон Коссак. П. Мірчук. *Революційний змаг за УССД. Хто такі «бандерівці», «мельниківці», «двійкарі»*. Нью-Йорк – Торонто – Лондон: Союз Українських Політв'язнів, 1985. Т. I. С. 95–96.
47. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / ДДПУ ім. І. Франка, істор. факультет / Наук. ред. Л. Тимошенко. Дрогобич, Коло, 2009. 320 с.
48. Ожубко В. Зенон Коссак – видатний член ОУН. В. Ожубко. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. [Під ред. К. Кондратюка]. Спецвипуск. Дрогобич, 2002. С. 242–251.
49. Пагіря О. Карпатська Січ: військово формування Карпатської України: науково-популярне видання. К.: Темпора, 2010. 152 с.: іл.

50. Пагіря О., Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН у Закарпатті (1929–1939). *Український визвольний дух*. Львів: Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. Збірник 13.
51. Падун-Лук'янова Л. Отаман Українських січових стрільців Гриць Коссака. *Зона*. 1995. Ч. 10. С. 112–113.
52. Пастух Р. Вулиця Лесі Українки. *Вулицями старого Дрогобича*. Львів: Каменяр, 1991. С. 40–42.
53. Пастух Р. Дрогобич і дрогобичани. Дрогобич: Посвіт, 2021. 708 с.; іл. 48 с.
54. Пастух Р. Злет і загибель родини Коссаків. *Корона Данила Галицького. Вибрані статті, нариси, ітерв'ю, есеї*. Дрогобич: Коло, 2005. С. 32–35.
55. Пастух Р. Зродився він великої години. *Високий замок плюс Дрогобиччина*. 2007. 12 квітня. С. 1.
56. Пастух Р. Рідна школа в Дрогобичі. Львів, 1991. 64 с.
57. Пастух Р. Слава і біль полководницького роду. *За вільну Україну*. 1991. 31 жовтня. С. 1–2.
58. Пирович В. Діяльність Зенона Коссака-Тарнавського в Карпатській Україні. *Науковий Збірник Товариства «Провітра» в Ужгороді. Річник IV (XVIII)*. Ужгород, 2000. С. 102–105.
59. Пониपालяк А. Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука. 2-ге вид. К.: Наш формат, 2022. 256 с.: іл.
60. Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 роках. Тернопіль: Крила, 2023. 368 с., іл.
61. Посівнич М. Степан Бандера. Дрогобич: Посвіт, 2018. 332 С., іл.
62. Посмертні згадки. Осип Коссака. *Діло*. 26.02.1927. Ч. 43. С. 4.
63. Пристай Б Р. (упорядник) Зенон Коссака. *300 великих дрогобичан*. Б. Пристай. Дрогобич: ПП «Коло», 2018. С. 138–140.
64. Пристай Б. Р. Зенон Коссака. *Славетні люди Дрогобиччини*. Б. Пристай. Дрогобич: ТзОВ «Трек ЛТД», 2019. С. 143–145.
65. Сов'як П. З родини ковалів. *Франкова криниця*. 1993. 25 січня. С. 3.
66. Сов'як П. Рід Коссаків. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2013. ч. 71 «Дрогобич». URL: https://www.lviv.ua/n71texts/Rid_Kossakiv.htm (дата звернення: 23.05.2024).
67. Сов'як П. Трагедія роду Коссаків. *Усууси. Стрілецька голгота: Літопис голготи України*. Львів: СПОЛОМ, 2003. С. 419–436.
68. Соловка О. Отець ігумен Еміліян (Ілля) Коссака – громадський діяч і добродійець. *Літопис Бойківщини: журнал, присвячений дослідям історії, культури і побуту бойківського племені*. Видає Товариство «Бойківщина» ЗСА - Канада - Україна, 2013. Ч. 2/ 85 (96). С. 86–94.
69. Сольчаник А. Українська гімназія ім. Івана Франка в Дрогобичі. *Дрогобиччина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1973. Т. I. С. 447–459.
70. Стасюк. О. Й. КОССАК Зенон URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kossak_Z (дата звернення: 23.05.2024).
71. Тарнавський Р. Василь і Марія Коссаки. *Галицька зоря*. 20.02.1996.
72. Тарнавський Р. Коссаки (Гриць, Іван, Василь, Йосиф, Зенон). Дрогобич: Посвіт, 2021. 204 с.
73. Тарнавський Р. Пам'ятаймо твою славу. *Нафтовик Борислава*. 10.08.1991.
74. Тарнавський Р. Про останні дні знаменитого дрогобичанина довідалися з архіву НКВД. *Вільне слово*. 7-14.03.2007.
75. Федьків К. ОУН-УПА у вирі боротьби за вільну Україну (До 73-ї річниці створення УПА). *Франковий край*. 2015. 25 грудня. С.4.
76. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1713. Ар. 5.
77. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1714. Ар. 197.
78. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1716. Ар. 89.
79. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1721. Ар. 140.
80. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1722. Ар. 76.
81. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1723. Ар. 5.
82. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1731. Ар. 135.
83. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 1734. Ар. 27.
84. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6554. Ар. 56.
85. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6557. Ар. 19, 66.
86. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6558. Ар. 217, 256.
87. ЦДАЛ. Ф. 201. Оп. 4-а. Спр. 6559. Ар. 201.
88. Чайковський Д. Білас і Данилишин. Нью-Йорк, 1969. 277 с.
89. Шалата М. Зенон Коссака. Відомий громадський і культурний діяч 20–30-х років, провідник ОУН. *Франкова криниця*. 1992. 5 червня. С. 6.
90. Шалата М. Зенон Коссака. *Година для праці настала...: Статті, есеї, усні виступи 1990–1992 років*. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1997. С. 166–170.
91. Herbarz Polski. URL: http://gajl.wielcy.pl/herby_nazwiska.php?lang=pl&herb=kos (дата звернення: 23.05.2024).
92. Kossak Nikolaus *Verlustlisten Österreich-Ungarn 1. WK, (Mannschaft)*. 21.12.1915. page 339_25. URL: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vll&datum=19151221&seite=25&zoom=33> (дата звернення: 23.05.2024).

REFERENCES

1. Bahan O. (2007) Zenon Kossak. Vichna aktualnist natsionalizmu [Eternal relevance of nationalism]. Drohobych: Vydavnycha firma «Vidrodzhennia». 26 [in Ukrainian].
2. Bahan O. (2007) Zenon Kossak: yak bude vidznacheno 100-richchia natsionalnoho heroia? [Zenon Kossak: how will the 100th anniversary of the national hero be celebrated?]. *Litopys Boikivshchyny: zhurnal, prysviachenyi doslidam istorii, kultury i pobutu boikivskoho plemeny. Vydaie Tovarystvo «Boikivshchyna» ZSA-Kanada-Ukraina. – Chronicle of Boykivshchyna: a magazine dedicated to the history, culture and life of the Boykiv tribe. Published by the Society “Boikivshchyna” USA-Canada-Ukraine. Issue.1/ 72 (83).* 8–13. [in Ukrainian].
3. Bahan O. (2006) Shcho my zrobyly dlia Kossaka [What we did for Kossak]. *Halytska zoria.* 1-2.[in Ukrainian].
4. Bazhanskyi M. (1986) Zenon Kossak, Mykhailo Kolodzynskyi i yikh druzi, shcho zahynuly za Karpato-Ukrainsku derzhavu [Zenon Kossak, Mykhailo Kolodzinsky and their friends who died for the Carpatho-Ukrainian state]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. Niu-iork – Paryzh – Sydnei – Toronto. – Drohobychchyna is the land of Ivan Franko. – New York-Paris-Sydney-Toronto, Vol. III. 58065;* the same article was republished in Drohobych newspaper: *Halytska zorya.* 1991. March 15, 19. [in Ukrainian].
5. Bazhanskyi M. (1995) Moia karpatska Ukraina [My Carpathian Ukraine]. Kyiv – Niu-iork: «Svitovydy». 20–31. [in Ukrainian].
6. Bodnarchuk L. (2002) Zghadaimo Zenona Kossaka: 95 rokiv vid dnia narod. ukr. polit. i viisk. diiacha, providnoho chlena UVO i OUN, yakyi narodyvsia v Drohobychi [Let’s remember Zenon Kossak: 95 years since the birth of the Ukrainian political and military figure, a leading figure of UVO i OUN, born in Drohobych.]. *Shliakh peremohy.* 12.[in Ukrainian].
7. Vehesh M. M. (2004) Karpatska Ukraina. Dokumenty i fakty. [Carpathian Ukraine. Documents and facts.] Monohrafiia. Uzhhorod: Karpaty., 432 p. [in Ukrainian].
8. Hikavyi M. (1968) Zenon Kossak – providnyi ukrainskyi natsionalist [Zenon Kossak is a leading Ukrainian nationalist]. *Vyzvolnyi shliakh.* Vol. 09(246). 1074–1075. [in Ukrainian].
9. Hladylovych A. (1978) Drohobyt’ska studentska sektsiia v 1931-1936 rokakh (spogad) [Student section in Drohobych in 1931-1936 (memory)]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. Niu-iork – Paryzh – Sydnei – Toronto. – Drohobychchyna is the land of Ivan Franko. – New York-Paris-Sydney-Toronto, Vol. II.* 41–45. [in Ukrainian].
10. Hladylovych A. (1984) Z’izd kolyshnykh zhyteliv zemli Ivana Franka [Congress of former residents of the land of Ivan Franko]. *Svoboda.* Issue. 177.3. [in Ukrainian].
11. Hladylovych A. (1973) Zenon Kossak. Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. [Drohobychchyna is the land of Ivan Franko] New York-Paris-Sydney-Toronto, Vol. I. 6800682. [in Ukrainian].
12. Horak R. (2015) Frankova Yasenytsia-Silna [Franko’s Yasenytsia-Silna] Roman Horak. Lviv: Apriori. 216 p.[in Ukrainian].
13. Hrabovskiy V. (2002) Uliublena pisnia Zenona Kossaka [Zenon Kossak’s favorite song]. *Boiky.* Drohobych. 227. [in Ukrainian].
14. Hryhorii ta Zenon Kossaky – slavetni drohobychany. Informatsiinyi spysok literatury [Hryhorii and Zenon Kossaky are famous Drohobych residents. Informational list of literature]. Drohobyt’ska miska tsentralizovana bibliotekna sistema. Tsentralna miska biblioteka im. V. Chornovola. – Informational list of literature. Drohobyt’sk city centralized library system. Central city library named after V. Chornovola. 5 p. [in Ukrainian].
15. Hrytsyk YA. (2007) Zenon Kossak zasluhyv buty odnym iz symvoliv Drohobycha [Zenon Kossak deserved to be one of the symbols of Drohobych]. *Halytska zoria.* 1. [in Ukrainian].
16. Dad A. (1952) Za voliu i derzhavnist «Sribnoi zemli» (dvi postati) [For the will and statehood of the «Silver Land» (two figures)]. Na varti. Toronto. Issue.2(22). 10–13.[in Ukrainian].
17. Darovanets, O., Moroz, V., Muravskiy, V. (2007) Kossak Zenon. Natsionalistychnyi rukh 1920–1930-kh rokiv (materialy do biohrafichnoho dovidnyka). *P. Mirchuk. Narys istorii OUN. 1920–1930.* Vyd. tretie, dopov. V. Moroz (Red.). Kyiv: Ukrainske vydavnytstvo [Kossack Zenon. The Nationalist Movement of the 1920s and 1930s (materials for a biographical guide). P. Mirchuk. Essay on the history of the OUN. 1920–1939 years. Ed. the third, suppl. V. Moroz (Ed.). Kyiv: Ukrainian publishing house] 716. [in Ukrainian].
18. Demian H. (2003) Heneral UPA Oleksa Hasyn – «Lytsar» [UPA General Oleksa Hasin – «Lytsar»]. Lviv: Instytut narodoznavstva NANU. 647 p. [in Ukrainian].
19. Drahan A. (1968) Tam, de liudiam rohy prypravliaiut [Where people’s horns are fixed]. *Svoboda.* № 5. 2–3. [in Ukrainian].
20. Duzhyi P. (2001) Spohad pro Zenona Kossaka [Memory of Zenon Kossak]. *P. Duzhyi. Ukrainska sprava.* Lviv:PTVF «Afisha». 1110114. [in Ukrainian].
21. Duzhyi P. (1993) Hlybynna dumka i polumiane slovo Zenona Kossaka [Deep thought and fiery word of Zenon Kossak]. *Shliakh peremohy.* 1-2; the same article was republished in *Vyzvolnyi shliakh.* 1993. Vol. 6(543). 6810684. [in Ukrainian].
22. Duzhyi P. (1997) Zhyttia, yak heroichnyi podvyh. Do 90-richchia vid dnia narodzhennia Zenona Kossaka [Life as a heroic feat. To the 90th anniversary of the birth of Zeno Kossak]. *Za vilnu Ukrainu.* 1-2. [in Ukrainian].
23. Zaiets V. (2004) Lytsar naivysshchoho idealu. 65 rokiv tomu zahynuv vydat. ukr. natsionalist Zenon Kossak [The knight of the highest ideal. The outstanding Ukrainian nationalist Zenon Kossak died 65 years ago]. *Natsiia i derzhava.* [in Ukrainian].
24. Zakydalska A. (2000) Zenon Kossak. [Zenon Kossak] *Naftovyk Boryslava.* № 22(6996).2. [in Ukrainian].
25. Zenon Kossak – vyznachnyi politychnyi ta viiskovy diach [Zenon Kossak is an outstanding political and military figure.] *Kalendar klasnoho kerivnyka na 2016-2017 navchalnyi rik/* Upor. Yu. Kyshakevych. Drohobych: Redaktsiino-vy-

.....
 davnychi viddil DDPU. – Class teacher’s calendar for the 2016–2017 academic year/ Compiled by Yu. Kishakevich. Drohobych: Editorial and publishing department of Drohobych State Pedagogical University. 141–143. [in Ukrainian].

26. Zenon Kossak (1968) (Rozpovid sestry Olenky i brata inzh. Bohdana) [Zenon Kossak (The story of sister Olenka and brother engineer Bohdan)]. *Kossak, Okhrymovych, Turash*. Toronto: LVU. 19021. [in Ukrainian].

27. Ivanyshyn P. (2008) Slovo heroia (pro diiacha OUN, urodzentsia Drohobycha Zenona Kossaka) [The word of a hero (about OUN activist Zenon Kossak, born in Drohobych)]. *Halyska zoria*. 1, 3. [in Ukrainian].

28. Ilytskyi V. (2009) Drohobyt'ska okruha OUN: struktura i kerivnyi sklad (1945–1952 rr.) [Drohobych district of the OUN: structure and leadership (1945-1952)]. Drohobych: Vymir, 368 p. [in Ukrainian].

29. Ilytskyi V. (2013) Zhyttievyy i boiovyi shliakh Petra Melnyka – «Khmary» (za materialamy osobystykh ziznan ta dokumentiv represyвно-karalnykh orhaniv) [Life and combat path of Petr Melnyk – «Khmara» (according to personal confessions and documents of repressive and punitive bodies)]. *Halychyna. Vseukrainskyi naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyy chasopys. Do 70-richchia stvorennia Ukrainskoi povstanskoï armii* [holovnyi redaktor M. Kuhutiak]. – Galicia All-Ukrainian scientific and cultural and educational local history magazine. To the 70th anniversary of the creation of the Ukrainian Insurgent Army [chief editor M. Kugutyak]. Issue. 24. 195–202. [in Ukrainian].

30. Ilytskyi V. (2021) *Zhyttievyy ta boiovyi shliakh Volodymyra Fraita (1911–1951)* [Life and combat path of Volodymyr Fraita (1911–1951)]. *Rozvytok suchasnoi osvity i nauky: rezultaty, problemy, perspektyvy*. Tom V: Dynamika naukovykh ta osvity doslidzhen v umovakh pandemii [kolektyvna monohrafiia] / [Naukova redaktsiia: Ya.Gzhesiak, I.Zymomria, V.Ilytskyi]. Konin – Uzhhorod – Kherson: Posvit. – Development of modern education and science: results, problems, prospects. Volume V: Dynamics of scientific and educational research in the conditions of the pandemic [collective monograph] / [Scientific editor: Ya. Grzesiak, I. Zymomria, V. Ilytskyi]. 96–105. [in Ukrainian].

31. Ilytskyi V. (2013) Postat Yaroslava Melnyka-«Roberta» na tli ukrainskoho vyzvolnoho rukhu [The figure of Yaroslav Melnyk-«Robert» against the background of the Ukrainian liberation movement]. *Dialoh kultur – fenomen u mizhdystsyplinarnomu vymiri* 153–160. [in Ukrainian].

32. Ilytskyi V. (2012) Providnyk Karpatskoho kraiovoho provodu OUN – Stepan Slobodian-«Iefrem», «Klym» [The leader of the Carpathian regional branch of the OUN is Stepan Slobodian-«Efrem», «Klym»]. *Zbirnyk naukovykh prats molodykh uchenykh Drohobyt'skoho derzhav-noho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka* Issue. 1. 383–390. [in Ukrainian].

33. Ilytskyi V., Posivnych M. (2024) Vasyl Rehei («Kit»): «Istoriia narodu pyshetsia doliamy liudei» [Vasyl Rehey («Kit»): «The History of the Nation is Written by the Destinies of the People»]. Drohobych: Posvit. 160 p. [in Ukrainian].

34. Isaiuk O. (2023) Roman Shukhevych. Zhyttia lehendy [Roman Shukhevich. The life of the legend]. K.: Nash Format. 464 p.: il. [in Ukrainian].

35. Knysh Z. (1973) Horodok. Toronto: Sribna surma. 552 p. [in Ukrainian].

36. Kovzhun P. (21.05.1939.) Deshocho pro pokhodzhennia Yuliana Kossaka [Something about the origin of Julian Kossak]. *Dilo*. Issue.114. 7. [in Ukrainian].

37. Kossak Zenon Mykhailovych. M. R. Posivnych. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine] URL:https://esu.com.ua/article-3900. (date of access: 23.05.2024). [in Ukrainian]

38. Kossak Zenon.(1995) Dovidnyk z istorii Ukrainy: Vydannia v trokh tomakh. [Handbook on the history of Ukraine: Edition in three volumes] T. 2. – K.– Handbook on the history of Ukraine: Edition in three volumes. Vol. 2. 96–97. [in Ukrainian].

39. Kossak, Okhrymovych, Turash.(1968) Toronto: LVU, 190 P. [in Ukrainian].

40. Kulchytskyi Yu.(1991) «Tak umyraiut lytsari»(nevidomi storinky z zhyttia Z.Kossaka) [“This is how knights die” (unknown pages from the life of Z. Kossak)]. *Provisnyk*. Issue.19. 3. [in Ukrainian].

41. Kurchak M. (1986) Zenon Kossak – hordist Drohobyt'skoi zemli[Zenon Kossak is the pride of the Drohobych land]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. Niu-York–Paryzh–Sidnei–Toronto. – Drohobychchyna is the land of Ivan Franko. – New York-Paris-Sydney-Toronto, Vol. III*. 51-57. [in Ukrainian].

42. Lazorak B.,Skvarek B.,Lazorak T. (2022) Drohobych i Drohobyt'ska zemlia u 1914–1919 rr. Doslidzhennia istorii mista i rehionu(ukr. i pol. movamy) [Drohobych and Drohobych land in 1914–1919. Study of the history of the city and region]. B. Lazorak, B. Skvarek, T. Lazorak. – Varshava – Legnitsa – Drohobych – Nahuievychi, AEH. 256 p. [in Ukrainian].

43. Lisovets B. (2005) Za voliu Sribnoi zemli: (1 kvitnia – 98 rokiv vid dnia narodzh. Z.Kossaka)[By the will of the Silver Land: (April 1 – 98 years since the birth of Z. Kossak)]. *Postup*. Drohobych. [in Ukrainian].

44. Lypovetskyi S. (2007) Natsionalist u kravattsi [The nationalist in a tie]. *Ukraina moloda*. 2. [in Ukrainian].

45. Lypovetskyi S. (2008) Natsionalist u kravattsi ta salonnyi revoliutsioner [The nationalist in a tie and a salon revolutionary]. *Shliakh peremohy*.5; the same article was republished in *BANDERIVTSI: 200 istorii z XX stolittia*/S. Lypovetskyi (2018) Lviv: LA «Piramida» – Banderivtsi: 200 stories from the 20th century. 125–128. [in Ukrainian].

46. Mirchuk P. Zenon Kossak. P. Mirchuk. (1985) Revoliutsiinyi zmah za USSD. Khto taki «banderivtsi», «melnykivtsi», «dviikari». [Revolutionary struggle for the USSD. Who are the “banderivtsi”, “melnykivtsi”, “dviikari” people.] Niu-York – Toronto – London: Soiuz Ukrainskykh Politviazniv, T. I. – Zeno Kossak. Mr. Mirchuk. The revolutionary struggle for the Ukrainian Independent Cathedral State. Who are “Banderivtsi”, “Melnikivtsi”, “dvoikari”. New York – Toronto – London. Vol. I. S. 95-96.95-96. [in Ukrainian].

47. Narysy z istorii Drohobycha (vid naidavnishykh chasiv do pochatku XXI st.) (2009) [Essays on the history of Drohobych (from the earliest times to the beginning of the 21st century)]/ DDPU im. I. Franka, istor. fakultet/ Nauk. red. L. Tymoshenko. Drohobych, Kolo. – DDPU named after I.Franka, historian Faculty/ Sciences. ed. L. Tymoshenko. Drohobych, Kolo. 320 p.[in Ukrainian].

48. Ozhubko V. (2002) Zenon Kossak – vydatnyi chlen OUN [Zenon Kossak is an outstanding figure of the OUN]. V. Ozhubko. *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk* / [Pid. red. K. Kondratiuka]. Spetsvypusk. Drohobych. – Drohobych local history collection. [Sub. ed. K. Kondratiuk]. Special issue. Drohobych. 242-251. [in Ukrainian].
49. Pahiria O. (2010) Karpatska Sich: viiskove formuvannia Karpatskoi Ukrainy: naukovo-populiarne vydannia [Carpathian Sich: military formation of Carpathian Ukraine: popular science edition]. K.: Tempora. 152 p.: il. [in Ukrainian].
50. Pahiria O., Posivnych M. (2009) Voienno-politychna diialnist OUN u Zakarpatti (1929–1939) [Military and political activities of the OUN in Transcarpathia (1929–1939)]. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*. Lviv: Tsentr doslidzhen vyzvolnoho rukhu, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, Zbirnyk 13. – Ukrainian liberation movement. Lviv: Free Wave Research Center of the Institute of Ukrainian Studies named after I. Krypyakevych of the National Academy of Sciences of Ukraine, Collection 13. [in Ukrainian].
51. Padun-Lukianova L. (1995) Otaman Ukrainskykh sichovykh striltsiv Hryts Kossak [Chieftain of the Ukrainian Sich Riflemen Hryts Kossak]. *Zona*. Vol. 10. 112–113. [in Ukrainian].
52. Pastukh R. (1991) Vulytsia Lesi Ukrainky [Lesya Ukrainka street]. *Vulytsiamy staroho Drohobycha*. Lviv: Kameniar. – The streets of old Drohobych. 40–42. [in Ukrainian].
53. Pastukh R. (2021) Drohobych i drohobychany [Drohobych and people of Drohobych]. Drohobych: Posvit, 708 p.; il. 48 p. [in Ukrainian].
54. Pastukh R. (2005) Zlet i zahybel rodyny Kossakiv [Rise and death of the Kossack family]. *Korona Danyla Halytskoho. Vybrani statii, narysy, iterviu, esei. Drohobych: Kolo. – Crown of Danylo Khalytskyi. Selected articles, essays, interviews, essays*. 32035. [in Ukrainian].
55. Pastukh R. (2007. 12 April.) Zrodyvsia vin velykoi hodyny [He was born at a great time]. *Vysoky zamok plius Drohobychchyna*. 1. [in Ukrainian].
56. Pastukh R. (1991) Ridna shkola v Drohobychi [Native school in Drohobych]. – Lviv, 64 p. [in Ukrainian].
57. Pastukh R. (1991) Slava i bil polkovodnytskoho rodu [Glory and pain of the military family]. *Za vilnu Ukrainu*. 102. [in Ukrainian].
58. Pyrovych V. (2000) Diialnist Zenona Kossaka-Tarnavskoho v Karpatskii Ukraini [Activities of Zenon Kossak-Tarnavskiy in Carpathian Ukraine]. *Naukovyi Zbirnyk Tovarystva «Prosvita» v Uzhhorodi. Richnyk IV (XVIII)*. Uzhhorod. – Scientific Collection of the “Prosvita” Society in Uzhhorod. Year IV (XVIII). 102–105. [in Ukrainian].
59. Pynypaliak A. (2022) Ostannii komandyr UPA. Zhyttia i borotba Vasylia Kuka. 2-he vyd [The last commander of the UPA. The life and struggle of Vasyl Kuk. 2nd edition.]. K.: Nash format. 256 p.: il. [in Ukrainian].
60. Posivnych M. (2023) Voienno-politychna diialnist OUN v 1929–1939 rokakh [Military and political activities of the OUN in 1929-1939]. Ternopil: Kryla. 368 p., il. [in Ukrainian].
61. Posivnych M. (2018) Stepan Bandera. Drohobych: Posvit. 332 p., il. [in Ukrainian].
62. Posmertni zghadky. Osyp Kossak [Posthumous mentions. Osyp Kossak] *Dilo*. Issue. 43. P. 4. [in Ukrainian].
63. Prystai B. R. (uporiadnyk) (2018) Zenon Kossak. 300 velykykh drohobychan [300 great residents of Drohobych]. B. Prystai. Drohobych: PP «Kolo». 138–140. [in Ukrainian].
64. Prystai B. R. (2019) Zenon Kossak. *Slavetni liudy Drohobychchyny* [Glorious people of Drohobych district] B. Prystai. Drohobych: TzOV «Trek LTD». 143–145. [in Ukrainian].
65. Siviak P. (1993) Z rodyny kovaliv [From a family of blacksmiths]. *Frankova krynytsia*. 3. [in Ukrainian].
66. Siviak P. Rid Kossakiv [The Kossack family]. *Nezaleznyi kulturolohichni chasopys «I»*. 2013. ch. 71 «Drohobych». URL: https://www.ji.lviv.ua/n71texts/Rid_Kossakiv.htm. [in Ukrainian]. (date of access: 23.05.2024).
67. Siviak P. Trahedii rodu Kossakiv [The tragedy of the Kossack family]. *Usususy. Striletska holhota: Litopys holhoty Ukrainy*. Lviv: SPOLOM, 2003. P. 419–436. [in Ukrainian].
68. Solovka O. (2013) Otets ihumen Emilian (Illia) Kossak – hromadskiy diiach i dobrochynets [Father Igumen Emilian (Ilya) Kossak is a public figure and benefactor]. *Litopys Boikivshchyny: zhurnal, prysviachenyi doslidam istorii, kultury i pobutu boikivskoho plemeny*. Vydaie Tovarystvo «Boikivshchyna» ZSA-Kanada-Ukraina. – *Chronicle of Boykivshchyna: a magazine dedicated to the history, culture and life of the Boykiv tribe. Published by the Society “Boikivshchyna” USA-Canada-Ukraine*. Issue. 2/ 85 (96). 86–94. [in Ukrainian].
69. Solchanyk A. (1973) Ukrainska himnaziia im. Ivana Franka v Drohobychi [Ukrainian gymnasium named after Ivan Franko in Drohobych]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. Niu-York – Paryzh – Sydnei – Toronto, T. I. – Drohobychchyna is the land of Ivan Franko. – New York-Paris-Sydney-Toronto, Vol. I*. 447–459. [in Ukrainian].
70. Stasiuk O. I. KOSSAK Zenon URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kossak_Z (ostannii perehliad: 23.05.2024). [in Ukrainian].
71. Tarnavskiy R. (1996) Vasyl i Mariia Kossaky [Vasyl and Maria Kossak]. *Halytska zoria*. [in Ukrainian].
72. Tarnavskiy R. (2021) Kossaky (Hryts, Ivan, Vasyl, Yosyf, Zenon). Drohobych: Posvit. 204 p. [in Ukrainian].
73. Tarnavskiy R. (1991) Pamiatimo tuiu slavu [Let's remember that glory]. *Naftovyk Boryslava*. [in Ukrainian].
74. Tarnavskiy R. (7-14.03.2007) Pro ostanni dni znamenytogo drohobychanyna dovidalysia z arkhivu NKVD [We learned about the last days of the famous Drohobych resident from the NKVD archive]. *Vilne slovo*. [in Ukrainian].
75. Fedkiv K. (7-14.03.2007) OUN-UPA u vyri borotby za vilnu Ukrainu (Do 73-yi richnytsi stvorennia UPA) [OUN-UPA in the vortex of the struggle for a free Ukraine (To the 73rd anniversary of the creation of the UPA)]. *Frankovyi krai*. 4. [in Ukrainian].
76. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 6558. Ar. 217, 256. [in Ukrainian].
77. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1713. Ar. 5. [in Ukrainian].
78. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1714. Ar. 197. [in Ukrainian].

79. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1716. Ar. 89. [in Ukrainian].
80. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1721. Ar. 140. [in Ukrainian].
81. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1722. Ar. 76. [in Ukrainian].
82. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1723. Ar. 5. [in Ukrainian].
83. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1731. Ar. 135. [in Ukrainian].
84. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 1734. Ar. 27. [in Ukrainian].
85. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 6554. Ar. 56. [in Ukrainian].
86. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 6557. Ar. 19, 66. [in Ukrainian].
87. TsDIAL. F. 201. Op. 4-a. Spr. 6559. Ar. 201. [in Ukrainian].
88. Chaikovskiy D. (1969) Bilas i Danylyshyn [Bilas and Danylyshyn]. Niu-York. 277 P. [in Ukrainian].
89. Shalata M. (1992) Zenon Kossak. Vidomyi hromadskiy i kulturnyi diiach 20–30-kh rokiv, providnyk OUN [Zenon Kossak. Famous public and cultural figure of the 20s and 30s, leader of the OUN]. *Frankova krynytsia*. 6. [in Ukrainian].
90. Shalata M. (1997) Zenon Kossak. Hodyna dlia pratsi nastala...: Statti, esei, usni vystupy 1990–1992 rokiv. [Zenon Kossak. The hour for work has come...: Articles, essays, oral presentations 1990–1992.] Drohobych: Vydavnycha firma «Vidrozhennia». – The hour for work has come...: Articles, essays, oral presentations 1990–1992. 166–170. [in Ukrainian].
91. Herbarz Polski. Coat of Arms of Poland. URL: http://gajl.wielcy.pl/herby_nazwiska.php?lang=pl&herb=kos. (date of access: 23.05.2024).
92. Kossak Nikolaus. Verlustlisten Österreich-Ungarn 1. WK, (Mannschaft). 21.12.1915. page 339_25. Austro-Hungarian casualty lists of the First World War, (Command) URL: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vll&datum=19151221&seite=25&zoom=33>. (date of access: 23.05.2024).